

Ocena stagnacije trga dela v Evropski uniji

Uvod

Stopnja brezposelnosti je pomembno in dobro znano merilo za uspešnost trga dela v razvitih tržnih gospodarstvih. V primerjavi z drugimi razvitimi državami je v EU trenutno visoka in skoraj desetletje po začetku svetovne finančne krize še vedno precej višja od povprečja v preteklosti. Pri osredotočanju zgolj na stopnjo brezposelnosti pa se ne upoštevajo drugi številčno pomembni znaki stagnacije trga dela (ali preprosto stagnacije delovne sile), ki je v tem poročilu opredeljena kot vrzel med obsegom dela, ki si ga delavci želijo, in dejansko razpoložljivim obsegom dela. Ti drugi kazalniki so se od krize znatno poslabšali in se izboljšujejo počasneje od stopnje brezposelnosti. To poročilo predstavlja širše merilo za stagnacijo delovne sile v EU, pri čemer temelji na podatkih iz ankete o delovni sili v EU, ki vključujejo osebe, ki neprosto voljno delajo za krajši delovni čas, neaktivne osebe, ki so na nek način povezane s trgom dela, in brezposelne.

Politični okvir

Strategija Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast vsebuje zavezo glede zvišanja povprečne stopnje zaposlenosti v EU na 75 % (za osebe, stare od 20 do 64 let) do leta 2020. Napredek pri doseganju tega cilja je upočasnila dolgotrajna recesija, ki je nastopila po svetovni finančni krizi. Kljub temu se skupne stopnje in ravni zaposlenosti v EU od leta 2013 stalno izboljšujejo, pri čemer se je zaposlenost močno okrepla s strukturnim povečanjem udeležbe starejših in žensk na trgu dela, ki sta običajno premalo zastopani kategoriji. Srednjeročno demografski premiki pomenijo, da se bo verjetno večala potreba po ponovnem vključevanju oseb, ki so neaktivne, vendar pripravljene delati, na trg delovne sile ter po omogočanju podzaposlenim, da bi lahko delali toliko ur, kot želijo in v veliko primerih morajo.

Revidiran sveženj smernic Evropske unije za zaposlovanje od leta 2015 si prizadeva za izboljšanje ponudbe delovne sile ter poudarja, da je pomembno obravnavati brezposelnost in neaktivnost. V nekaterih razvitih tržnih

gospodarstvih, vključno s številnimi državami članicami EU, je v zadnji generaciji očitna vse večja neaktivnost med moškimi osnovne starostne skupine, učinki krize v nekaterih sektorjih pa so jo še poslabšali. Eden od pristopov k obravnavi ponovnega pojava populizma, ki je v tej demografski skupini vse privlačnejši, je zaustavitev zmanjševanja udeležbe moških iz osnovne starostne skupine na trgu dela, zlasti tistih, ki niso dosegli terciarne stopnje izobrazbe.

Ključne ugotovitve

- Štiri petine delovno sposobnih prebivalcev (starih od 15 do 64 let) brez zaposlitve v EU je neaktivnih, ne pa brezposelnih. Veliko jih je na nek način povezanih s trgom dela in veliko jih je navedlo, da želijo delati, iščejo delo ali so na voljo za delo. Poleg tega je v večini držav članic vse pogostejše delo s krajšim delovnim časom, zato se povečuje tudi delež delavcev s krajšim delovnim časom, ki si želijo daljši delovni čas.
- Leta 2015 je bilo v EU skoraj 23 milijonov brezposelnih delovno sposobnih oseb, širša kategorija stagnacije delovne sile pa je zajemala približno 50 milijonov oseb, in sicer neaktivne osebe, ki želijo delati, podzaposlene osebe, osebe, ki neprosto voljno delajo za krajši delovni čas, in brezposelne. Stagnacija delovne sile se je po izboljšanju uspešnosti trga dela leta 2013 zmanjševala počasneje od stopnje brezposelnosti.
- Ocenjena stopnja stagnacije delovne sile v EU se je med letoma 2008 in 2015 zvišala bolj (z 11,8 % na 14,9 %) kot stopnja brezposelnosti (s 7,1 % na 9,5 %).
- Poleg brezposelnega prebivalstva so največjo kategorijo stagnacije delovne sile predstavljale osebe, ki neprosto voljno delajo za krajši delovni čas (skoraj 10 milijonov leta 2015, približno ena od štirih oseb, ki delajo za krajši delovni čas), drugo največjo pa osebe, ki so bile na voljo za delo in so želele delati, vendar niso iskale zaposlitve, zaradi česar so se obravnavale kot neaktivne in ne kot brezposelne (skoraj 9 milijonov leta 2015).

- Osebe, ki neprostoovoljno delajo za krajši delovni čas, so trenutno zaposlitev najverjetneje začele opravljati v zadnjem letu ter so pogosto zaposlene v poklicih in sektorjih na področju osnovnih storitev ali storitev na nižji ravni (na primer gospodinjstva dela). Poleg tega so bile te osebe najpogosteje ženske, čeprav je to predvsem posledica na splošno večjega deleža žensk med osebami, ki delajo za krajši delovni čas. Če gledamo le prebivalstvo, zaposleno za krajši delovni čas, in pri tem upoštevamo druge dejavnike, je bilo med osebami, ki so za krajši delovni čas delale neprostoovoljno, več moških kot žensk.
- Osebe, ki so na voljo za delo, vendar ne iščejo zaposlitve, so kot glavni razlog za neaktivnost navedle „nemotiviranost“ – prepričanje, da ni na voljo nobenih zaposlitev. To se je od leta 2008 še poslabšalo, zlasti med moškimi, najverjetneje zaradi velikega vpliva recesije na sektorje, v katerih so zaposleni predvsem moški, na primer v proizvodnji in gradbeništvu. Najpogostejša dejavnika za vključenost v to kategorijo sta bila starost (večja verjetnost med starejšimi) in čas, ki je minil od zadnje zaposlitve. Čeprav se stopnje udeležbe starejših delavcev hitro višajo, je med starejšimi še vedno precej velika potencialna delovna sila, ki je pripravljena delati, vendar ni motivirana. Dejstvo, da je v zvezi z nemotiviranostjo prisoten strm starostni gradient, bi lahko predstavljalo (zaznane ali dejanske) ovire v smislu diskriminacije na podlagi starosti ali zastarelega znanja.
- Medtem ko so se stopnje zaposlenosti in udeležbe pri ženskah in starejših v zadnjih letih zvišale, so se pri moških iz osnovne starostne skupine (starimi od 25 do 54 let), ki tradicionalno predstavljajo kategorijo z največjo povezavo s trgom dela, znižale. To znižanje je bilo najbolj izrazito v ZDA, vendar je mogoče manjše znižanje opaziti tudi v državah članicah EU. Zdi se, da sta v zadnjih letih postala pomembnejša vsaj dva dejavnika, ki prispevata k neaktivnosti pri moških iz osnovne starostne skupine, in sicer so ti navedli nemotiviranost (ki je verjetno povezana z zmanjšanjem povpraševanja po delovni sili v sektorjih, v katerih so tradicionalno zaposleni moški) in – po lastni oceni – nezmožnost.
- Razlike med državami članicami EU, kar zadeva večjo uspešnost trga dela po letu 2008, so očitne tudi pri širših trendih stagnacije delovne sile. Pri analizi izstopata zlasti dve državi članici, in sicer Italija in Nemčija. Stopnja stagnacije delovne sile v Italiji je bila skoraj dvakrat višja od stopnje brezposelnosti; četrtnina delovno sposobnega prebivalstva je bila brezposelna ali v eni od drugih kategorij stagnacije delovne sile. Leta 2015 je več kot polovica nemotiviranih delavcev v EU prebivala v Italiji. Na drugi strani je izboljšanje uspešnosti trga delovne sile v Nemčiji še bolj očitno, če je merjeno na podlagi stagnacije delovne sile, kot pa če je merjeno na podlagi brezposelnosti. V Nemčiji je bilo na primer leta 2015 oseb, ki neprostoovoljno delajo za krajši delovni čas, skoraj milijon manj kot leta 2008.

Sklepne ugotovitve

Osredotočanje na obravnavanje brezposelnosti ne bi smelo odvracati od morda enako pomembne naloge krepitve povezanosti različnih kategorij neaktivnih ali podzaposlenih državljanov s trgom dela. Osredotočanje zgolj na stopnjo brezposelnosti zagotavlja le delno sliko resničnega povpraševanja po delovni sili. Obstaja na primer več neaktivnih „oseb, ki se želijo zaposliti“, kot aktivnih iskalcev zaposlitve (brezposelni). Čeprav lahko predstavljajo posebne izzive za aktivno politiko na trgu dela, se večina lahko ponovno vključi in bo ponovno vključena v trg dela, če se okrevanje, ki se je začelo leta 2013, ohrani.

Poleg tega strukturni premiki pri povpraševanju po delovni sili (tj. premiki k storitvam) pomenijo, da vse večji delež zaposlenih opravlja delo s krajšim delovnim časom ali nerednim delovnim časom in bi raje opravljal delo z daljšim delovnim časom. Vse večji delež prekarne zaposlitve vpliva na dohodke, rezultate zaposlovanja in nazadnje na dobro počutje posameznikov, najverjetneje pa bo ogrozil tudi rast in rezultate na skupni ravni.

Dodatne informacije

Poročilo z naslovom *Ocena stagnacije trga dela v Evropski uniji* je na voljo na www.eurofound.europa.eu/publications

Za več informacij se obrnite na Johna Hurleyja, vodjo raziskav, na e-naslovu: joh@eurofound.europa.eu.